AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
http://ageconsearch.umn.edu
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

ISSN 2083-3725
www.ser.pswbp.pl

Studia Ekonomiczne i Regionalne
Economic and Regional Studies
Tom/Volume V, Nr/Issue 1, Rok/Year 2012

WSPÓŁPRACA SAMORZĄDÓW GMINNYCH I POWIATOWYCH Z INSTYTUCJAMI WSPIERAJĄCYMI ROZWÓJ TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Marek Kuźmicki, Jarosław Żbikowski

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Streszczenie: Celem artykułu jest określenie form i zakresu współpracy urzędów powiatowych (miasta) oraz urzędów gminy z instytucjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości na obszarze województwa lubelskiego. Badania jedenastu urzędów powiatowych przeprowadzono wykorzystując indywidualny, standaryzowany wywiad prosty. Do badań sześćdziesięciu pięciu urzędów gminy wykorzystano ankietę pocztową. Ostatecznie uzyskano wyniki badań z dwudziestu sześciu jednostek.
Współpraca między urzędami powiatowymi, a organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości przyjmuje formy finansowe oraz niefinansowe. Do najważniejszych należy zaliczyć: wspólne działania promocyjne w mediach, udostępnianie infrastruktury technicznej, nawiązywanie kontaktów z zagranicznymi odpowiednikami organizacji pomocowych. Dość popularną formą pomocy ze strony urzędów powiatowych jest udostępnianie swoich zasobów majątkowych instytucjom, które są podmiotem analizy. Urzędy gminy są szczególnie aktywne w procesach ciągłej wymiany informacji, tworzeniu strategii i programów działania oraz podejmowaniu wspólnych działań rozwojowych. Niestety, gminy nie są aktywne w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych, które mogłyby umożliwić wykorzystywanie sprawdzonych, efektywnych wzorców działania bliźniaczych instytucji z zagranicy.
Niespełna jedna trzecia urzędów powiatowych napotyka na bariery we współpracy z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Wynikają one z obowiązujących uwarunkowań prawnych. Ograniczenia są także często związane z brakiem środków finansowych. Z perspektywy urzędów gminy za najważniejsze uznano bariery finansowe, brak aktywności ze strony jednostek otoczenia biznesu we współpracy z urzędami gminy oraz małe zainteresowanie mieszkańców rozwojem turystyki i przedsiębiorczości.
Badania wskazują, że istotnym warunkiem skutecznej współpracy między gminnymi i powiatowymi jednostkami samorządu terytorialnego, a organizacjami przyczyniającymi się do rozwoju turystyki oraz przedsiębiorczości na terenie województwa lubelskiego jest uzyskanie potrzebnych środków finansowych, które mogą częściowo pochodzić z funduszy pomocowych UE, a także grantów i dotacji na rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Szansą na skuteczniejszą współpracę, byłoby większe zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia pracowników samorządowych, a także pracowników jednostek „otoczenia biznesu", którzy często nie są w stanie efektywnie ze sobą współdziałać.

Słowa kluczowe: turystyka, rozwój, samorząd terytorialny, otoczenie instytucjonalne, współpraca

Wstęp

W literaturze naukowej można spotkać różne podejścia dotyczące określenia pojęcia i istoty rozwoju lokalnego, zróżnicowane w zależności od dyscypliny wiedzy, w ramach której podejmowane są badania i akcentujące jego aspekty społeczne, gospodarcze, bądź ekologiczne. Z reguły pojęcie rozwoju lokalnego definiowane jest przez pryzmat jego nadrzędnego celu, jakim jest poprawa warunków i standardu życia zamieszkującej daną jednostkę terytorialną ludności (społeczności lokalnej) (Sikorska-Wolak 2004, s. 10). Rozwój lokalny to proces zmian gospodarczych, społecznych, kulturalnych i politycznych prowadzących do podnoszenia ogólnego poziomu dobrobytu mieszkańców (Adamowicz 2003, s. 17). Rozwój lokalny to proces pozytywnych przemian o charakterze ilościowym i jakościowym w poziomie życia społeczności lokalnej oraz w warunkach funkcjonowania podmiotów gospodarczych, uwzględniający potrzeby, priorytety i preferencje oraz uznawane systemy wartości mieszkańców i przedsiębiorców (Ziółkowski, Goleń 2003, s. 45).

Zdaniem J. Kota polityka władz lokalnych w stosunku do jednostek gospodarczych ma kluczowe znaczenie dla przebiegu procesów rozwoju w jednostkach terytorialnych, a konieczność planowania rozwoju zarówno jednostek terytorialnych, jak i gospodarczych w długim horyzoncie czasu sprzyja powstawaniu kompromisów w zakresie realizacji celów polityki rozwoju lokalnego, a także długofalowych strategii rozwoju przedsiębiorstw (Kot 2003). Partycypacja jednostek gospodarczych w procesach decyzyjnych, budowaniu strategii rozwoju lokalnego i aktywna postawa w ich implementacji może i powinna przynieść pozytywne efekty dla rozwoju lokalnego i jednostek gospodarczych. W ramach dobrze pojętego wspólnego interesu władze lokalne i jednostki gospodarcze powinny więc współdziałać.

Wśród kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego gmin, zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców i wzrostu gospodarczego całego układu lokalnego, turystyka zajmuje szczególne miejsce. Funkcja turystyczna, rozwijana przez lokalną społeczność przy współudziale samorządów gminnych

i innych podmiotów, może przynosić dochody i prowadzić do poprawy warunków życia mieszkańców oraz do rozwoju gospodarczego obszarów (Sikorska-Wolak 2004, s. 57).

Z punktu widzenia podmiotów gospodarczych bardzo ważne jest kreowanie sprzyjających warunków funkcjonowania na rynku przez otoczenie instytucjonalne, współtworzone przez jednostki samorządu terytorialnego współpracujące z innymi instytucjami, statutowo odpowiedzialnymi za rozwój przedsiębiorczości.

Metodyka badań

W celu poznania form i zakresu współpracy urzędów powiatowych (miasta) oraz urzędów gminy z instytucjami wspierającymi rozwój przedsiębiorczości i turystyki na obszarze województwa lubelskiego, w październiku i listopadzie 2007 roku zostały przeprowadzone badania empiryczne. W przypadku urzędów powiatowych wykorzystano indywidualny, standaryzowany wywiad prosty. Badaniu zostało poddanych siedem starostw powiatowych z powiatów ziemskich (w: Janowie Lubelskim, Łukowie, Opolu Lubelskim, Parczewie, Puławach, Tomaszowie Lubelskim, Włodawie) i cztery urzędy miasta (w: Białej Podlaskiej, Chełmie, Lublinie, Zamościu) dobrane metodą analizy skupień k-średnich. Do badań urzędów gminy wykorzystano ankietę pocztową, która została rozesłana do właściwych sześćdziesięciu pięciu urzędów gminy leżących w powiatach dobranych wcześniej przy wykorzystaniu metody skupień k-średnich. Otrzymano zwroty odpowiedzi od dwudziestu sześciu (40%) badanych urzędów gminy.

Wyniki badań

Warunkiem skutecznego wsparcia działających lokalnie przedsiębiorstw turystycznych jest efektywna współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami wspierającymi rozwój przedsiębiorczości. Badania empiryczne wykazały, że w przypadku wszystkich urzędów powiatowych, współpraca taka ma miejsce. Do współpracujących organizacji należą: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego, Lubelska Fundacja Rozwoju, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, Lubelskie Centrum Biznesu, Powiatowe Urzędy Pracy, Zamojska Izba Gospodarcza, Puławska Izba Gospodarcza, Fundacja „Puławskie Centrum Przedsiębiorczości", Puławski Cech Rzemiosł Różnych, Stowarzyszenie Inicjatyw Powiatu Opolskie-

Tabela 1. *Formy współpracy między urzędami powiatowymi, a organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości (% wskazań)*
Table 1. *Forms of cooperation between poviat offices and organizations supporting the development of tourism and entrepreneurship (% of responses)*

Lp.	Formy współpracy:	Wskazania (%)
A.	finansowe:	
A.1	dotacje celowe na wykonywanie zadań zleconych przez powiat	0,00
A.2	granty będące wyrazem uznania dla najbardziej znaczących i aktywnych organizacji	0,00
A.3	pożyczki preferencyjne otrzymywane przez powiaty od organizacji na określone cele	0,00
B.	nie finansowe:	
B.1	udostępnianie zasobów majątkowych powiatu	45,45
B.2	pomoc powiatu w dostępie do infrastruktury technicznej	54,55
B.3	współpraca z ekspertami samorządowymi	0,00
B.4	pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych	54,55
B.5	promocja w mediach	81,82
B.6	pomoc w zdobywaniu wsparcia z innych źródeł	54,55
B.7	podejmowanie wspólnych przedsięwzięć	72,73
B.8	bieżąca wymiana informacji	0,00
B.9	konsultowanie decyzji dotyczących spraw ważnych dla społeczności lokalnej	0,00
B.10	koordynowanie planowanych działań	0,00
B.11	wspólne tworzenie strategii, programów	0,00
B.12	wspólne diagnozowanie sytuacji społecznej-gospodarczej powiatu (miasta)	0,00
B.13	udział przedstawicieli przedsiębiorców i organizacji w pracach nad strategią rozwoju powiatu (miasta)	36,36
B.14	oddelegowanie pracownika samorządowego do pracy w organizacji	18,18

** Łączna wartość % nie sumuje się do 100% ponieważ respondenci mogli udzielić na pytanie więcej niż jednej odpowiedzi*
Źródło: opracowanie własne

go, Agencja Rozwoju Lokalnego w Janowie Lubelskim i inne.

Ponad 60% urzędów powiatowych współpracuje z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki, przykładowo z Lubelską Regionalną Organizacją Turystyczną, Lubelskim Ośrodkiem Informacji Turystycznej, Zamojskim Ośrodkiem Informacji Turystycznej, Lokalną Organizacją Turystyczną „Kraina Lessowych Wąwozów", Lokalną Organizacją Turystyczną „Zamość i Roztocze", Lokalną grupą działania „Leśny krąg", Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym oraz Polskim Towarzystwem Schronisk Młodzieżowych.

Współpraca między urzędami powiatowymi, a organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości przyjmuje formy finansowe oraz niefinansowe. Przedstawia je tabela 1.

Ponad 80% powiatowych jednostek samorządowych prowadzi wspólne działania promocyjne w mediach. Większość urzędów powiatowych podejmuje wspólne przedsięwzięcia (72,73%), pomaga organizacjom udostępniając infrastrukturę techniczną (54,55%), nawiązuje kontakty z zagranicznymi odpowiednikami organizacji pomocowych (54,55%), a także doradza jak zdobyć wsparcie z innych źródeł, niż urząd powiatowy (54,55%). Dość popularną formą pomocy ze strony urzędów powiatowych jest udostępnianie swoich zasobów majątkowych organizacjom wspierającym rozwój turystyki i przedsiębiorczości (45,45%).

Oceniając jakość współpracy, między analizowanymi podmiotami okazuje się, że w większości przypadków układa się ona dobrze. Pracownicy mniej więcej, co trzeciego urzędu powiatowego ocenili współpracę z jednostkami otoczenia biznesu, jako przeciętną. Prawie co dziesiąty urząd powiatowy określa swoją współpracę w stopniu bardzo dobrym. Za pozytywny z punktu widzenia interesów przedsiębiorstw turystycznych należy uznać fakt, że żadna jednostka samorządowa na szczeblu powiatu nie oceniła swojej współpracy z instytucjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości jako złą lub bardzo złą.

Badania wykazały, że niespełna jedna trzecia urzędów powiatowych napotyka na bariery we współpracy z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Wynikają one z obowiązujących uwarunkowań prawnych. Ograniczenia często są także związane z brakiem środków finansowych. Według pracowników samorządów na poziomie powiatu, rozwój turystyki w większej mierze spoczywa na urzędach gminnych, niż powiatowych. Istniejąca sytuacja napawa optymizmem, choć można ją jeszcze poprawić.

Wskazywanymi przez pracowników urzędów powiatowych działaniami, które mogłyby ułatwić współpracę władz powiatów (miast) z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości w przyszłości były: zmiana przepisów określających finansowanie powiatów oraz przepisów dotyczących pomocy publicznej, utworzenie nowych, lokalnych organizacji turystycznych, stworzenie odrębnej komórki organizacyjnej w starostwie odpowiedzialnej za współpracę z organizacjami pomocowymi oraz inicjowanie tworzenia nowych produktów turystycznych.

Część urzędów powiatowych (36%) współtworzy Regionalne lub Lokalne Organizacje Turystyczne. W ramach tych struktur urzędy powiatowe, wraz z turystycznymi podmiotami gospodarczymi oraz organizacjami branżowymi współdziałają na rzecz rozwoju turystyki. Istotna jest tu działalność promocyjna, związana z rozpowszechnianiem informacji turystycznej o województwie, która ma na celu kreowanie wizerunku powiatów jako obszarów atrakcyjnych turystycznie. Aktywność urzędów powiatowych w ramach ROT i LOT koncentruje się na koordynowaniu działań z zakresu kreowania produktów turystycznych oraz zwiększaniu liczby przyjeżdżających turystów, a w konsekwencji na działaniach mających na celu wzrost wpływów z turystyki. Ważnym rodzajem aktywności są także działania na rzecz poprawy infrastruktury turystycznej, tworzenie platformy współpracy z podmiotami gospodarczymi działającymi w turystyce oraz integrowanie rożnych instytucji i środowisk zainteresowanych rozwojem turystyki w województwie. Współtworząc ROT i LOT-y urzędy powiatowe angażują się w tworzenie regionalnego systemu informacji, doskonalenie kadr dla turystyki oraz mają szansę brać udział w kreowaniu strategii rozwoju turystyki.

We współpracy z organizacjami wspierającymi rozwój przedsiębiorczości mniej aktywne, niż urzędy powiatowe okazały się być gminne jednostki samorządu terytorialnego. Co druga z nich współpracuje z tego typu instytucjami o zasięgu krajowym i regionalnym. Do najważniejszych należą tu: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Lubelska Fundacja Rozwoju, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny. Współpraca ma miejsce także z organizacjami działającymi na gruncie lokalnym, takimi jak: Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Stowarzyszenie „Lubelsko-Mazowiecka Grupa Działania Na Rzecz Rozwoju Wsi", Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Lokalna Grupa „Działanie", Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Mieszkańców Polesia Lubelskiego, Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania i Rozwoju Wsi Lubelskiej, Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Gminy Markuszów.

Nieco więcej niż połowa (53,8%) urzędów gminy współpracuje z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki. Należy tu wymienić: Polską Agencję Rozwoju Turystyki, Polskie Towarzystwo Turystyczno -Krajoznawcze, Lokalną Organizację Turystyczną „Kraina Lessowych Wąwozów", Lokalną Organizację Turystyczną „Zamość i Roztocze", Lokalną Grupę Działania „Leśny Krąg", Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu".

Urzędy gminy w nieco innych formach intensywniej współpracują z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości, niż urzędy powiatowe. Formy współpracy przedstawia tabela 2. Urzędy

Tabela 2. *Formy współpracy między urzędami gminy, a organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości (% wskazań)*
Table 2. *Forms of cooperation between commune offices and organizations supporting the development of tourism and entrepreneurship (% of responses)*

Lp.	Formy współpracy:	Wskazania (%)
A.	finansowe:	
A.1	dotacje celowe na wykonywanie zadań zleconych przez gminę	11,54
A.2	granty będące wyrazem uznania dla najbardziej aktywnych organizacji	3,85
A.3	pożyczki preferencyjne otrzymywane przez gminy od organizacji na określone cele	0,00
B.	nie finansowe:	
B.1	udostępnianie zasobów majątkowych gminy	19,23
B.2	pomoc gminy w dostępie do infrastruktury technicznej	34,62
B.3	współpraca z ekspertami samorządowymi	15,38
B.4	pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych	7,69
B.5	promocja w mediach	38,46
B.6	pomoc w zdobywaniu wsparcia z innych źródeł	23,08
B.7	podejmowanie wspólnych przedsięwzięć	50,00
B.8	bieżąca wymiana informacji	53,85
B.9	konsultowanie decyzji dotyczących spraw ważnych dla społeczności lokalnej	34,62
B.10	koordynowanie planowanych działań	30,77
B.11	wspólne tworzenie strategii, programów	50,00
B.12	wspólne diagnozowanie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy	26,92
B.13	oddelegowanie pracownika samorządowego do pracy w organizacji	34,62

** Łączna wartość % nie sumuje się do 100% ponieważ respondenci mogli udzielić na pytanie więcej niż jednej odpowiedzi*
Źródło: opracowanie własne

gminy są szczególnie aktywne w procesach ciągłej wymiany informacji (53,85%), tworzeniu wspólnych strategii i programów działania (50%) oraz podejmowaniu wspólnych działań rozwojowych (50%). Niestety, gminy nie są aktywne w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych (7,69%), które mogłyby umożliwić wykorzystywanie sprawdzonych, efektywnych wzorców działania bliźniaczych instytucji z zagranicy.

Blisko połowa (42,31%) władz gminnych ocenia dobrze swoją dotychczasową współpracę z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Prawie jedna czwarta (23,08%) badanych uznała współpracę za przeciętną, a 7,69% urzędów gminy, za złą. Niestety żadna jednostka samorządu terytorialnego nie oceniła swoich relacji z analizowanymi organizacjami na poziomie bardzo dobrym.

Prawie jedna czwarta urzędów gminy uznała, że obecnie istnieją ograniczenia utrudniające współpracę władz gminy z instytucjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Za najważniejsze wskazano bariery finansowe, brak aktywności ze strony jednostek otoczenia biznesu we współpracy z urzędami gminy, małe zainteresowanie mieszkańców rozwojem turystyki i przedsiębiorczości. Na szczęście istnieje szansa poprawienia relacji między opisywanymi podmiotami w przyszłości.

Czynnikiem wspomagającym wzajemną współpracę będą środki finansowe na realizację wspólnych projektów, uzyskiwane z funduszy Unii Europejskiej. Samorządy gminne, jako działania ułatwiające współpracę z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości wskazały: konieczność większego zaangażowania pracowników tychże instytucji we wspólne przedsięwzięcia, bardziej aktywną postawę przedsiębiorców, a także uzyskanie grantów i dotacji na rozwój turystyki.

Tylko co trzeci urząd gminy jest członkiem Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz Lokalnych Organizacji Turystycznych. Próby „przyciągnięcia" na teren gminy turystów, tworzenie i koordynowanie systemów informacji turystycznej oraz koordynacja działań promocyjnych podejmowanych w regionie, to cele najczęściej realizowane przez urzędy gmin - jako członka LOT-ów. Przedstawia je rysunek 1.

W ramach struktury ROT aktywność pracowników urzędów gminy polega przede wszystkim na działalności promocyjnej kreującej wizerunek województwa jako regionu atrakcyjnego turystycznie oraz działaniach na rzecz poprawy infrastruktury turystycznej.

Podsumowanie i wnioski

Szansą skuteczniejszego wsparcia turystycznych podmiotów gospodarczych na Lubelszczyźnie jest efektywne współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Zjawiskiem pozytywnym jest powszechne zaangażowanie urzędów powiato-

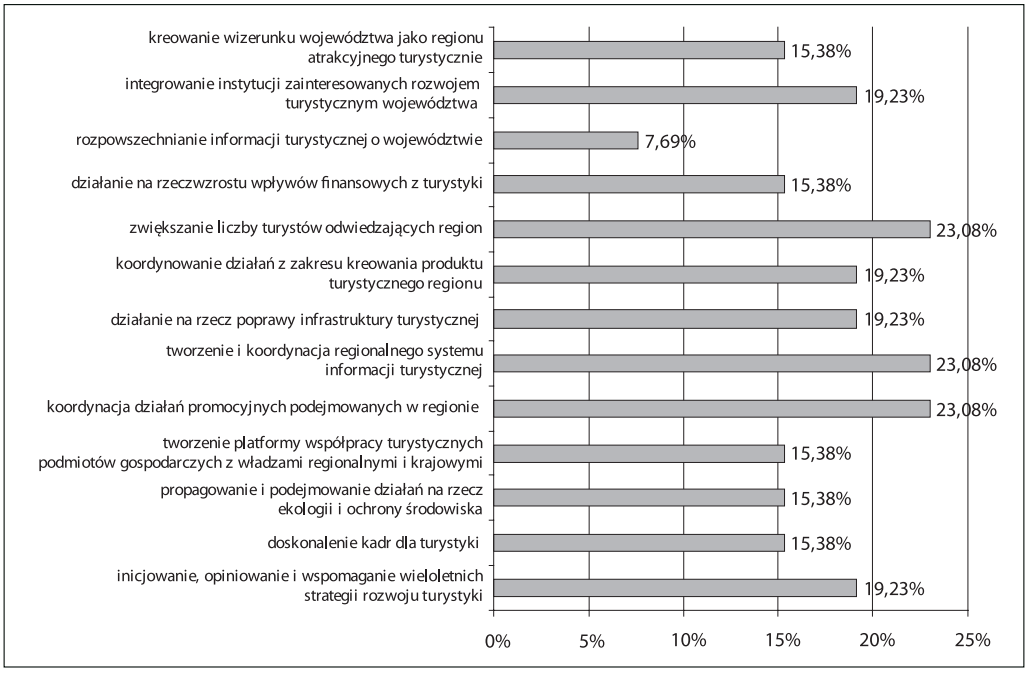

Rysunek 1. *Cele realizowane przez urzędy gminy jako członka Lokalnych Organizacji Turystycznych (% wskazań)*
Figure 1. *The objectives pursued by the commune offices as a member of the Local Tourism Organisations (% of responses)*
** Łączna wartość % nie sumuje się do 100% ponieważ respondenci mogli udzielić na pytanie więcej niż jednej odpowiedzi*
Źródło: opracowanie własne

wych w taką współpracę, która przybiera zróżnicowane formy. Nie mają one jednak charakteru wzajemnej pomocy finansowej. Niewielka część samorządów na szczeblu powiatowym napotyka na bariery utrudniające udział w przedsięwzięciach realizowanych z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Optymistyczna jest pozytywna ocena jakości współpracy między wspomnianymi wyżej, podmiotami tworzącymi otoczenie instytucjonalne lubelskich przedsiębiorstw turystycznych.

Na terenie województwa lubelskiego urzędy gminy są mniej aktywne niż urzędy powiatowe we współpracy z organizacjami wspierającymi rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Tylko 1/3 jest członkiem LOT-ów i ROT-u. Wspólne przedsięwzięcia mają nieco odmienny charakter, niż w przypadku urzędów powiatowych. Badania dowiodły, że obecnie istnieją ograniczenia utrudniające współpracę władz gminy z innymi podmiotami otoczenia instytucjonalnego. Niepokojąca jest marginalna skala pomocy finansowej kierowanej przez urzędy gminy do organizacji wspierających rozwój turystyki i przedsiębiorczości. Istnieje jednak szansa poprawienia relacji między opisywanymi jednostkami w przyszłości. Ważne będzie uzyskanie potrzebnych środków finansowych, które mogą częściowo pochodzić z funduszy pomocowych UE, a także grantów i dotacji na rozwój turystyki. Szansą na skuteczniejszą współpracę, byłoby większe zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia pracowników samorządowych, a także pracowników jednostek „otoczenia biznesu", którzy często nie są w stanie efektywnie ze sobą współdziałać.

Na uwagę zasługuje wskazywana przez przedstawicieli urzędów gminnych, mała aktywność społeczności lokalnej dotycząca rozwoju przedsiębiorczości, w tym turystyki. Świadczy to o niewystarczających działaniach w zakresie podnoszenie wiedzy i umiejętności, w postaci szkoleń, kursów i innych form edukacji i aktywizacji społecznej. Główną rolę w tych działaniach pełni właśnie samorząd terytorialny, dobrze jeśli ma wsparcie przedsiębiorców i ośrodków szkoleniowych. Na większą aktywność i ściślejszą współpracę w pozyskiwaniu funduszy na ten cel wskazywali sami przedstawiciele urzędów gmin.

Literatura:

1. Adamowicz M. (2003), *Strategie rozwoju lokalnego*, t. I, Aspekty instytucjonalne. Wydawnictwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa, s. 17.
2. Kot J. (2003), *Zarządzanie rozwojem gmin, a praktyka planowania strategicznego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 100-102.
3. Sikorska-Wolak I. (red.), (2004), *Turystyka w rozwoju lokalnym*. Wydawnictwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa, s. 10-57.
4. Ziółkowski M., Goleń M. (2003), *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym*. W: H. Sochacka-Krysiak (red.), Zarządzanie gospodarką i finansami gminy. Szkoła Główna Handlowa, Warszawa, s. 45.

THE COOPERATION OF COMMUNAL AND DISTRICT SELF-GOVERNMENTS WITH THE INSTITUTIONS SUPPORTING THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN LUBELSKIE VOIVODESHIP

Marek Kuźmicki, Jarosław Żbikowski

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska

Summary: The aim of this article is to determine the forms and the extent of cooperation between poviat (cities) and commune offices and the institutions supporting the development of tourism and entrepreneurship in Lubelskie Voivodeship. The research within eleven poviat offices was conducted with the use of individual, standardized straight interview. The postal questionnaire was used to test sixty-five commune offices. Finally, results were obtained from twenty-six units.
The cooperation between poviat offices and the institutions supporting the development of tourism and entrepreneurship takes financial and non-financial forms. The most important are: joint promotional actions in the media, providing the technical infrastructure, establishing contacts with foreign counterparts of aid organizations. Fairly popular form of help from the poviat offices is sharing their financial resources to the institutions that are the subject of analysis. Commune offices are particularly active in the process of continuous exchange of information, developing common strategies and action programs, and making joint development activities. Unfortunately, the communes are not active in establishing contacts abroad, which could allow to use the proven, effective action patterns of twinning institutions from abroad.
Less than one third of poviat offices faces barriers in cooperation with the organizations supporting the development of tourism and entrepreneurship. They result from the current legal requirements. Restrictions are also often associated with the lack of funds. From the perspective of commune offices the most important were financial barriers, lack of activity on the part of the business environment in collaboration with commune offices and low interestof residents in the development of tourism and entrepreneurship.
Research indicates that the important prerequisite for effective cooperation between the communal and poviat territorial self-government units and organizations contributing to the development of tourism and business in Lubelskie Voivodeship is to obtain the necessary financial resources, which may partly come from EU funds and grants and subsidies for development of tourism and entrepreneurship. The chance for more effective cooperation, it would be to involve in joint projects of local government employees and employees of "business environment", who often are not able to work together effectively.

Keywords: tourism, development, local government, institutional environment, cooperation

Adresy do korespondencji/ Mailing addresses:
marekbp7@gmail.com; j.zbikowski@dydaktyka.pswbp.pl